

YENİ TÜRKİYE'NİN HEDEFLERİ*

Ziya GÖKALP'tan
Sadeleştiren:

Cavit Orhan TÜTENİL

I Irklar Arasında Eşitlik

Yeni Türkiye'nin hangi atılımlarla harekete geldiğini, hangi ülkülerle kanatlandığını, hangi amaçlara doğru gittiğini herkes birbirine soruyor. Bunu soranlar yalnız Türkler değildir. Bütün Müslümanlar, bütün eski dünyalılar ve yeni dünyalılar da bu soruları soruyorlar. Biz burada bu sorulara aklımız yettiği kadar cevap vermeye çalışacağız.

Yeni Türkiye'yi harekete getiren atılım, devrim ruhudur. Yeni Türkiye'nin ülküleri, çağdaş bir ulus, çağdaş bir devlet haline geçmektir. Yeni Türkiye'nin amaçları da kültür alanında Türkçülük, siyaset alanında halkçılıktır.

Şimdilik siyaset sorunu herkesi daha çok ilgilendirdiğinden burada ilkin halkçılığı çözümlemeye ve açıklamaya çalışacağız. Demokrasi kelimesinin Türkçe karşılığı olan halkçılık en çağdaş ve en gelişmiş bir hükümet tarzıdır.

(*) Ziya Gökalp'ın «Yeni Türkiye'nin Hedefleri» genel başlığını taşıyan bu yazıları, Ankara'da yayımlanan «Yeni Türkiye» gazetesinin, aşağıda numara ve tarihleri belirtilen sayılarında başyazı olarak çıkmıştır: I., (43), 1 temmuz 1923; II., (44), 2 temmuz 1923; III., (45), 3 temmuz 1923; IV., (46) 4 temmuz 1923; V., (47), 5 temmuz 1923; VI., (48), 6 temmuz 1923; VII., (51), 9 temmuz 1923.

Halkçılık hükümetinin mümkün olabilmesi için her şeyden önce insanların birbirine eşit olabilmesi şarttır. İnsanlar doğuştan karakterleriyle birbirinden derin bir surette ayrılmış bulunurlarsa, bunlardan oluşan toplum doğaldır ki (demokrasi) mahiyetini alamaz. Biyoloji bilimine dayanan bazı yazarlar, organik kalıtımın toplumsal olayları da kapsayan genel bir yasa olduğunu ileri sürerek, aşağı katlarda bulunan ırkların, yükselmek için ne kadar çalışırlarsa çalışsınlar yukarı katlardaki ırklara asla eşit olamayacaklarını iddia etmektedirler. Söz gelimi siyah ve kırmızı ırklar ne kadar çalışsalar sarı ırka ve sarı ırk da ne kadar çalışsa beyaz ırka yetişemezmiş. Bunun gibi kadın cinsinin de ne kadar çalışsa erkek cinsine yetişmesine olanak yokmuş. Hatta, aynı ırkın içindeki uluslar ve aynı ulusa bağlı kastlar ve sınıflar da, ne kadar çalışsalar birbirine asla eşit olamazlarmış. Bu olanaksızlığın ortak nedeni de organik kalıtımın bütün bu nesil örneklerinde egemen olması imiş.

Demek ki biyoloji bilimi, güçlü silahlarla donanmış olduğu halde eşitçiliğin önüne çıkıyor, gerek eşitçiliğe gerek halkçılığa bilim yönünden olanak olmadığını ilan ediyor.

Fakat, ilk adımda böyle bir sonuca vardık diye üzülme-yelim. Bakalım bu iddia doğrudan doğruya biyoloji biliminden mi çıkıyor, yoksa onun adına lüzumsuz olarak konuşan ve uzman olmayan kişilerin dayanaksız sözleri mi? Eğer biyoloji bilimi bizzat eşitçiliğe karşı değilse, onun adına söylenen boş sözlerin hiç bir değeri olamaz.

Doğrudan doğruya biyoloji bilimine başvurursak görürüz ki, bu bilimin uzmanları organik kalıtım bakımından iki okula ayrılmışlardır: Bunlardan birincisine (Yeni Darwinciler), ikincisine (Yeni Lamarkçılar) adları verilir.

Yeni Darwinciler, sonradan kazanılan niteliklerin kahr-tımla geçmesini, hatta olağan organik olaylar hakkında bile kabul etmiyorlar. Ünlü biyoloji bilgini Weissmann bu hareketin öncüsüdür. Weissmann'la yandaşları, iddialarını birçok olgularla temellendiriyorlar. Bu olgulardan herkesçe bilinenleri şunlardır:

İnsanların ortaya ilk çıkışından beri kızların bekârlığı her kuşakta bozulmaktadır. Eğer sonradan kazanılan nitelikler kalıtımla geçmiş olsaydı, artık kızların bekârlık zarından yoksun olarak doğmaları gerekirdi. İbranilerle Müslümanlar-

da uzun bir zamandan beri sünnet töreni yapılmaktadır. Halbuki bugün Yahudi ve Müslüman çocukları sünnetli olarak dünyaya gelmiyorlar.

Yeni Darwincilerin sonradan edinilen niteliklerin kalıtımını kesinlikle kabul etmemelerine karşılık Yeni Lamarckçılar da aksine bütün sonradan edinilen niteliklerin bir kuşaktan öbürüne geçişine inanırlar. Bunlar da iddialarını ötekiler gibi olgularla ispata çalışıyorlar. İki tarafın da ortaya koyacağı olgular geçerlidir. Birbirinin karşıtı olan bu olguların da çatışması gösteriyor ki, sonradan elde edilen niteliklerin hepsi kalıtımla geçer demek doğru olmadığı gibi, hiç biri kalıtımla geçmez demek de doğru değildir. Bu iki sıra olguların karşılaştırılmasından çıkan bilimsel sonuç şudur : Durmuş oturmuş olan değişmeler kalıtımla geçer, oturmamış olan değişmeler kalıtımla geçmez. Basit değişmeler organizmada yerleşebilen olaylardır. Halbuki karmaşık değişmeler ise kararlı ve sürekli olması mümkün olmayan olaylardır. O halde bu sonucu şöylece anlatabiliriz : Basit değişmeler kalıtımla geçtiği halde, karmaşık değişmeler geçmez.

Şimdi de hangi olayların daha çok karmaşık olduğunu arayalım: Ruhsal olaylar, organik olaylara oranla daha çok karmaşıktır. Çünkü, her ruhsal olay birçok organik olayların bileşiminden meydana gelir. Toplumsal olaylar da ruhsal olaylara oranla daha çok karmaşıktır. Çünkü her toplumsal olay birçok ruhsal olayların bileşiminden doğar. Bu suretle insana ilişkin olaylar arasında en çok karmaşık olanların toplumsal olaylar olduğu meydana çıkıyor. O halde, karmaşık olayların kalıtımla geçemedikleri kuralına göre, bütün toplumsal olayların organik kalıtımla geçmediği genel bir yasa olarak kabul edilmek gerekir. Gerçekten de objektif sosyolojinin kurucusu olan Durkheim toplumsal olayların organik kalıtımla geçmediğini ve bütün insanların toplumdaşı olarak dünyaya gelip toplumsal karakterleri, içinde yaşadıkları toplumdan eğitim aracılığıyla aldıklarını ispat etmiştir.

Bu açıklamalardan anlaşılıyor ki ırklar arasında aşılmaz uçurumlar yoktur. Eşitliği olanaksız görenlerin aşağı ırklardan saydıkları zenciler, Amerika'da gerek bilgice ve gerek iktisatça yükselerek Yankee'lere eşit oldular. Orta düzeydeki ırklardan sayılan Japonlar Rusları, Türkler de İngi-

lizlerle Yunanlıları yenmekle Avrupalılardan hiç bir bakıma geri olmadıklarını ispat etmediler mi?

Amerika Hintlileri vaktiyle Meksika ve Peru uygarlıklarını yarattıkları gibi, Mısırlılar, Asurlular, Çinliler, Türkler, Moğollar, Araplar da yüksek uygarlıklar ve kültürler yarattılar. Bu yücelmeleri gösterenler Avrupalılardan çok önce uygarlaşmışlardı. Bunlar, uygar bir hayat yaşarlarken, Avrupalılar henüz aşiret döneminden kurtulamamışlardı. Bugün bile Avrupa ırkından birçok kavimler ilkel bir hayat yaşamaktadırlar: Efganlar, Bülûclar ilah.. gibi.

Bu olgular gösteriyor ki her ırk, uygarlığın en yüksek aşamalarına yükselebilir. Yükselme ve uygarlaşma Avrupa ırkına özgü değildir. Avrupa ırkına mensup nice kavimler bugün uygarlıkça geri buldukları halde, Avrupa ırkından olmayan ve yabancı bilginler tarafından aşağı ırklardan sayılan bazı uluslar da Avrupalılar derecesine yükselmişlerdir. O halde, «ırklar arasında geçilmez bir uçurum vardır, ırklar birbirine eşit olamaz, aşağı ırklar, üstün ırkların mandası altına girmelidir» biçimindeki sözler hep bilime aykırıdır.

Gerçek ve yansız bilimin bize, halkçılığa dair öğrettiği ilk hakikat (ırkların eşitliği)dir. O halde halkçılığın birinci ilkesi «ırkların eşitliği» olmalıdır.

II

Ulusların Eşitliği

Halkçılığın birinci ilkesi ırkların eşitliği olduğu gibi, ikinci ilkesi de ulusların eşitliğidir. Gustave Le Bon, uluslara tarihsel ırklar adını veriyor. Çünkü Le Bon'a göre, toplumsal olaylar da kalıtsaldır. Yüzyıllarca aynı ülkede birlikte yaşayan insanlar, birbiriyle karıştıklarından hepsinin eğilimlerini birleştiren bir soy oluşur. İşte bu soya, Gustave Le Bon, «tarihsel ırk» adını veriyor.

Le Bon diyor ki: «Chayson adındaki iktisatçının yaptığı hesaba göre, her yüzyılda üç kuşağın varlığı esasına nazaran, Fransa'da her birimiz 1000 yıllık çağdaşlarımızdan en az 20 milyon dedeye malikiz». Le Bon bunu dedikten sonra Chayson'un şu sözlerini aktarıyor: «O halde aynı yerin, aynı bölgenin bütün oturanları, zorunlu olarak ortak dedele-

re maliktirler ve aynı balçıktan yoğrulmuş, aynı izlenimleri almış oldukları gibi sürekli olarak, son halkaları oldukları bu uzun ve ağır zincir aracılığıyla ortalama bir örneğe indirgenmektedirler. Biz aynı zamanda, hem ana ve babamızın, hem de soyumuzun çocuklarıyız. Vatani bize ikinci bir anne yapan yalnız duygular değil, aynı zamanda fizyoloji ve kalıtımdır.

Le Bon her kavmin bir ırk ruhuna malik olduğunu ve bütün uygar kurumların bu ruhtan oluştuğunu iddia ediyor. Gerçekte, her ulusun kendisine özgü bir ulusal ruhu vardır. Fakat bu, «ırkî bir ruh» değil, «millî bir hars»tan ibarettir. Bu harsın da yeni kuşaklara geçmesi organik kalıtımla değil, eğitim yoluylaadır. Bu ulusal harsın oluşması da Le Bon'un iddiası gibi, ırkların karışması ile değil, harsların birleşmesiyle meydana gelir. Yüzyıllarca ortak bir hayat yaşayan ve aynı siyasal ve toplumsal merkez etrafında toplanan ahâlinin harsları doğal bir biçimde kaynaşır ve birleşir.

Bir ülkenin ahâlisi aslında başka başka kavimlere mensup olsalar bile, aralarında aynı yaşam biçimi devam eder ve başka ülkelerin halklarıyla o kadar çok karışmazlarsa, uzun bir süre sonra, ortak bir harsa malik olarak bir tek ulus haline girerler. Anglosakson kavmi, onbirinci yüzyıldan beri, öbür ülke insanlarıyla karışmadan kendi içlerinde yaşadıkları için birbiriyle tamamen kaynaşan başka başka kavimlerin birleşmesinden husule gelmiştir. Angil'ların, Sakson'ların, Norman'larm özel harsları kaynaşarak ortak Anglosakson harsını doğurdular. Anglosaksonlar, ancak hars birliğine sahip olduktan sonradır ki İskoçya'yı, Galler bölgesini ve İrlanda'yı fethederek yabancı kavimlerle karıştırdılar. Fakat, ulusal harsları son derece güçlü ve biteviye oluştuğu için, sonraki bu karışmalardan zarar görmediler.

Gustave Le Bon, toplumsal olayları psikoloji ve biyoloji yönünden incelemeye çalıştığı için, her ulusun özel psikoloji ve kişiliğinin toplumsal duygularıyla, ülkülerinin toplamı olan ulusal harsından ibaret olduğunu anlayamamış ve bu ulusal kişiliği «ırk ruhu» adını verdiği kalıtımsal eğilimlerin toplamı saymıştır. Anglosaksonlar, salt kültür karışımları sonucunu olarak, ortak ve güçlü bir harsa malik olmuşken, Le Bon bu durumu, soyca karışmaların ürünü olan ırk ruhunun

gücü biçiminde görüyor. Le Bon, ulusal kişiliklerin oluşmasını açıklamakta düştüğü yanlışa, bu kişiliklerin yok olmasını açıklarken de düştüştür. Bu yazara göre, bir ülkede çeşitli ırklar yan yana geldikleri zaman, birbiriyle karışmaları sonucu olarak ilk zamanlarda ırkî ruhları eriyip yok olmaya başlar. Çünkü, uluslarda, çeşitli kalımlar birbirini yok ettiği için, ne babanın, ne de ananın ırkî ruhu çocuğa geçmez. Oysa, bir toplumun eriyip yok olmasının nedeni, değişik harsların çatışmasından meydana gelen harssızlık halinden ibarettir. Sözgelimi, İstanbul'da Tanzimat'tan beri Rum, Ermeni, Yahudi, Fransız, İngiliz, Alman harsları içinde yaşayan bazı Türk ailelerinde, Türk harsı erimeye başlayarak harssız bir sınıf türedi. Bunlarda bozulan, soyla ilgili nitelikler değil, ulusal harsa esas olan duygular ve ülkülerdir. Bu eriyip yok olmanın nedeni de, yabancı harslara daha çok değer verilmesi ve ulusal harsın beğenilmeyerek ihmal edilmesidir. Oysa Japonlar, Avrupa'nın yalnız uygarlığını alarak harslarını taklit etmedikleri ve kendi ulusal harslarını korumaya ve yükseltmeye çalıştıkları için, toplumsal çöküntü hastalığına karşı bağışık kaldılar.

Toplumsal soysuzlaşma, biyolojik soysuzlaşmadan büsbütün başkadır. Toplumsal soysuzlaşmanın organik olaylarla hiç bir bağlantısı yoktur. Fizyolojistler ve biyolojistler, toplumsal soysuzlarda «organik soysuzlaşma»nm hiç bir izini ve belirtisini göremezler. Çünkü «toplumsal soysuzlaşma» harssızlıktan ibarettir. Ulusal harsını yitiren her kişi ya da topluluk soysuzdur.

Görülüyor ki ulusların ırklarla, organik kalıtımla ve organik soysuzlaşmayla hiç bir ilgisi yoktur. Her ulus, özel bir harsı olan bir zümre demektir. Kendine özgü harsı olmayan bir zümre, hiç bir zaman ulus olamaz. O halde, uluslar arasındaki uygarlık değişikliklerini, toplumsal eşitsizlikleri, ırkî ruhta ve organik kalıtımda değil, başka yönlerde aramak gerekir.

Ulusların toplumsal düzeyini etkileyen ilk neden morfolojiktir yani toplumsal yapıya ve biçimlere aittir. Örneğin, toplumsal oylumu küçük olan bir toplum ilkel örgüt olan klan benzer zümrelerden kurtulamaz. Bir toplumun yükselip gelişmesi, toplumsal işbölümünden doğan meslek zümrelerinin, klan gibi ve yersel toplulukların yerini almasıyla mey-

dana gelir. Toplumsal oylumun, toplumsal yoğunluğun ve toplumsal hareketliliğin azlığı ise, bu değişmelerin olmasına engeldir. Avustralya'da, Kuzey Amerika'da, Afrika'da ve Asya'daki ilkel aşiretleri inceleyelim: İlk bakışta bunlarda göreceğimiz özellik, toplumun nüfusça azlığı, yoğunluk ve karışmada eksikliğidir. Bir de, Avrupa'daki uluslara göz gezdirelim: Bunlarda da ilk bakışta göreceğimiz özellik, nüfusun çokluğu, yoğunluğun ve karışmanın olağanüstülüğüdür. İşte, ilkel toplumların uygarlıkça geri kalmaları, Avrupalı ulusların uygarlıkta son derece ileride bulunmaları bu yapısal nedenlerin sonuçlarıdır.

Şimdi de bu yapısal olayların nedenlerini arayalım: Niçin bazı yerlerdeki toplumlar küçük kaldıkları halde, başka yerlerde toplumlar bu denli büyüyebiliyor? Bunun nedenini de coğrafi alanda buluruz. «Çöl» ile «dağ», toplumların küçük kalmalarını ve toplumlar çoğalarak büyüdükçe ayrı toplumlara bölünmeleri sonucunu verir. Tevrat'ta yazıldığına göre, Hazreti İbrahim'in obası, kardeşinin-oğlu Lut'un obasıyla birlikte konup göçerdi. Bir gün Hazreti İbrahim Lut'a dedi ki: «Çölün suları ve çayırıları ancak bir obayı yaşatacak haldedir. İki oba birlikte konup göçtüğümüz için, suyun ve çayırın yetersizliğinden ötürü, çobanlarımız arasında kavgalar çıkıyor. Onun için, birbirimize yakın olmakla birlikte ayrı yerlerde konup göçelim». Bu söylenti de gösteriyor ki çölde suların ve çayırın yetersizliği, dağlarda ekilen tarlaların azlığı, bu yerlerde yaşayanların küçük topluluklar halinde yani klanlar ve aşiretler olarak kalmalarını sonuçlandırmaktadır.

Ovalarda, ırmak ve deniz kenarlarında ise, toplum sonuna kadar büyüyebilir. Yoğunluk ve karışma da son derece ileri gidebilir. O halde toplumsal gelişme ve gelişmemenin nedeni de biyolojik ve psikolojik değil toplumsaldır.

Toplumsal ilerlemenin ikinci nedeni de kamusal görüşlerdir. Aşiret kendi kendini aşiret halinde gördüğü için o halde kalmak ister. Bir ulus ise, kendisini dıştaki ulusdaşlarıyla aynı cinsten gördüğü için onlarla birleşip büyük bir toplum olmak ister. Görülüyor ki bu neden de ötekiler gibi toplumsaldır. O halde ırklar arasındaki ayrımlar gibi uluslar arasındaki ayrımlar da toplumsaldır. O halde ırklar arasındaki ayrımlar gibi uluslar arasındaki ayrımlar da top-

lumsal nedenlerin sonuçlarıdır. Bu ayrımları eski toplumsal nedenler doğurduğu gibi, yeni toplumsal nedenler de bu ayrımları kaldırabilir. İşte halkçılık ülküsü bugün şu rolü oynamaktadır.

III

Kadınla Erkeğin Eşitliği

Bazı yazarlar biyoloji bilimine dayanarak kadının uzviyetçe erkekten aşağı olduğunu ve bundan ötürü hiç bir vakit toplumsal yeteneklerce, erkeğe eşit olamayacağını savundular. Bunlara göre kadın boyca erkekten daha kısa, ağırlıkça daha hafif, kandaki kırmızı kürecikler bakımından daha yoksuldu. Bundan başka, kadının âdet görme, gebelik, loğusalık, emzirme dönemleri olduğu için, erkekten daha çok organik fonksiyonlara bağlıdır. Bir bakıma, bu sözler gerçeğe uygundur. Fakat, bu gibi organik durumların toplumsal yeteneklerle ne ilgisi var? Erkekler arasında da kısa boylular yok mudur? Kısa boylu erkekler arasında, uzun boylulardan daha çok toplumsal yetenekler gösterenlerin var olduğunu görmüyor muyuz? Erkekler arasında da kilosu az ya da kırmızı kürecikler bakımından yoksul olanlar var.

Organik fonksiyonlar itibariyle de erkekler sanıldığı kadar serbest değildirler. Bekâr erkekler arasında intiharın çok olmasına karşı evlenmemiş kadınlarda intiharın gayet az olması, erkeğin kadından daha çok evlenmeye muhtaç olduğunu gösteriyor. Erkeğin birkaç eş ve kadın istemesi ve bunlarla da yetinmeyerek hovardalığa kapılması, organik bir göreve bağlılığın sonuçları değil midir? Güney ülkelerinde delikanlılar öğrenim dönemini bitirmeden erinleşirler. Erinleşen gençler artık öğrenime bütün dikkat ve özenlerini veremezler. Çünkü, çok okumak ve çok düşünmek ancak ruhun rahat ve huzur halinde bulunması ile kabildir. Erinleşen bir gencin ruhu ise sevda tutkularıyla, aşk hülyalarıyla doludur. Böyle ruhlar için artık kitaplarla ve soyut düşüncelerle uğraşmak olanağı kalmaz. İşte, bu nedendir ki güneyli gençler, belli bir yaşa geldikleri andan itibaren, öğrenimi bir yana bırakırlar. Kuzey uluslarında ise, erinleşme geç olduğu için, gençler, yirmi hatta yirmibeş yaşma kadar, bir sakin döneme ve öğrenim mevsimine maliktirler.

Bu olgular gösteriyor ki, bazı hususlarda kadınlar organik fonksiyonlara bağlı iseler, başka yönlerde de erkekler organik faaliyetlerin tutsağıdırılar.

O halde, erkekle kadını toplum hayatında birbirinden ayıran ve kadını hukukça aşağı bir düzeye düşüren neden nedir? Bu neden salt toplumsaldır: İlkel toplumlarda bazı şeyler «kutlu» yani mukaddestir. Kutlu olan bir şey tekin değildir, kendisine yaklaşanları çarpar. Bu gibi tekin olmayan ve çarpan şeylere ilkel toplumlar «tabu» derler. Eski Araplar tabuya «haram» derlerdi. Haram saygın olduğu için yasak olan şey demektir. Örneğin «Eşhürü Hurüm» saygın aylar oldukları için, içlerinde kan davası ve akm yasak olan (zilkade, zilhicce, muharrem ve recep) aylarıdır. «Beytül-harem» de içinde her zaman kan davası ve akm yasak bulunan Mekke vadisidir.

Eski kavimlerde «tabu» sayılan şeyler gözlerden gizlenirdi. Kimse onlara bakamazdı. Hatta, insanlar güneşle ve toprakla sürekli bir temasta buldukları için «tabu» olan şeyler, güneşe çıkarılamaz ve toprağa konulamazdı. Örneğin, eski Peru hükümdarları ile Hazer hakanları ve Japon mikadoları «tabu» oldukları için, insanlara görünemezler, güneşe arz olunamazlar, toprağa ayak basamazlardı. Eski kavimlerde tapınakların «harem = sanctuaire» bölümü ile kutsal emanetler ve türbeler de bu durumda idi.

İlkel toplumlarda kadın da «tabu» sayılmıştı. Özellikle aybaşı ve loğusalık zamanlarında, kadınlar tabu olurlardı. Bu zamanlarda, kadımlar, kendi klanlarından olan erkeklerle görünmezler, onlarla aynı tencereden, aynı kaptan yemek yemezlerdi. Güneşle temas edemezler, toprağa ayak basamazlardı. Erkeklerin yattığı odalardan uzak, altı ota ve samanla yükseltilmiş karanlık kulübelerde yaşarlar, ayrı tencerelerde pişmiş yemekler yerlerdi. Bunların hizmetine âdetten kesilmiş bir kocakarı bakardı.

Durkheim'a göre ilkel toplumlarda kadınların «tabu» olması[nm nedeni] âdet ve loğusalık zamanlarında kendilerinden kan gelmesi idi. İlk toplumlarda klanlar anaerkiil olduğu için, «totem»lerin kanı, kadınlarda varsayılırdı. «Totem» ve özellikle kan «tabu» olduğu için bunların yüzünden kadınlar da tabu oldular. İşte kadının tabu olmasıdır ki onu toplum içinde hem «saygın» bir yere çıkardı, hem de Peru,

Hazer, Japon hükümdarları gibi kapalı ve «görülmesi haram» bir duruma soktu. İkel toplumlarda görülen değişik örtünüp bürünme biçimleri (harem, mahremlik ve namahremlik) kuralları hep bu «tabu» inancının sonuçları olduğu gibi, kadının hukukça ve yetkice erkekten aşağı bir duruma düşmesi de erkeklere ait görevlerin kadınlar için «haram» sayılmasından ileri gelmişti.

Görülüyor ki kadınları toplum içinde erkeklerden gerek karışıp görüşme yönünden, gerek hukukça ve yetkice ayıran neden, organik ve ruhsal değildir, tamamiyle toplumsaldır. Toplumsal nedenleri koyan toplum olduğu için, onları kaldırmak gücü de o toplumda mevcuttur. Demek ki, kadınlara erkek arasındaki eşitsizlikler toplumsal nedenlerden doğduğu için, toplumsal devrimlerle değişebilir. Fakat, bu ayrılıklar organik nedenlerden ileri gelmiş olsaydı, toplum tarafından değiştirilmesine imkân olmayacaktı.

Yukarıki açıklamalardan anlaşıldı ki soyların ve ulusların eşitliğine olduğu gibi, kadınlara erkeğin eşitliğine de biyoloji biliminin hiç bir itirazı yoktur. Biyolojik gelişme, toplumsal gelişmeye toplum yönünden eşit yetenekte bir takım ırklar ve yarısı erkek yarısı kadın olmak üzere birçok bireyler vermiştir.

Gerek ırklara ve uluslara, gerek kadınlara erkeklerle aynı yetenekler veren organik nedenler değil, toplumsal nedenlerdir. Fakat bir takım toplumsal nedenler eski zamanlarda da, bu ayrılıkları doğurduğu gibi bugünkü günde de başka türlü toplumsal nedenler ırkların, ulusların, ve kadınlara erkeğin eşitliğini doğurmak üzeredir. Toplumsal gelişmenin eski aşamalarındaki o ayrılıklar ve eşitsizlikler ne denli doğal idiyse bugünkü yaklaşımlar ve eşitleşmeler de o derece normaldir. O halde, halkçılığın birinci ilkesi ırkların eşitliği, ikinci ilkesi ulusların eşitliği olduğu gibi, üçüncü ilkesi de kadınlara erkeğin eşitliğidir.

IV

Kastların ve Sınıfların Eşitliği

Eski toplumlarda kastlar arasında da bir eşitsizlik vardı. Bugün hâlâ Hindistan'da kast düzeni yürürlüktedir. Bu düzenin temeli, sanat ve mesleklerin kalıtımsal olmasıdır.

Kast düzeninin kuvvetle geçerli olduğu Hindistan ülkesinde bir Brehmen'in oğlu ancak Brehmen, askerin oğlu ancak asker, tüccarın oğlu ancak tüccar, demircinin oğlu ancak demirci, çiftçinin oğlu ancak çiftçi olabilir. Örnekleri daha çoğaltalım, terzinin oğlu ancak terzi olabilir. Kunduracının oğlu ancak kunduracı olabilir. Çalgıcının oğlu ancak çalgıcı olabilir.

Kast düzeninin bir kuralı da, çeşitli kastlara mensup bireyler arasında birlikte yemek yemenin ve evlenmenin yasak bulunmasıdır. Bundan başka, kastlar arasında eşitlik yoktur. Belirli bir dereceler sırası vardır. Örneğin, Hindu'larda en yüksek sınıfı Brehmen kasti vücuda getirir. Ondan sonra asker sınıfı, daha sonra tüccar sınıfı ve en sonunda çiftçi sınıfı gelir. Bu dört ana kasttan sonra, birçok ikincil kastlar vardır ki bunlar arasında da dereceler sırası mevcuttur.

Bazı yazarlar, işbölümünün kalıtımsal olmasını, biyolojiye dayanan bir yararlı kural olmak üzere ileri sürmektedirler. Sözde, bir meslek, böyle babadan çocuklara geçerek aynı soydan gelen bireyler arasında sürüp giderse kazanılan beceriler, kalıtımsal bir yetenek ve istidat halinde çocuklara geçmiştir. Oysa, ünlü sosyologlardan Bouglé'nin kastlar hakkında yaptığı incelemeler sonucunda, Hindistan'da kast düzeninin tekniklerde beceri yönünden hiç bir üstünlük meydana getirmediği kanıtlandı. Bu gerçeğin kanıtlanması, toplumsal olayların organik kalıtımla geçmediğine yeni bir kanıt oluşturdu.

Feodal toplumlarda da senyörler, yani beyler «serf» adını verdikleri köylü sınıfını, kendilerine eşit tanımazlar, hatta bu kanıyı köylülere de vermiş olduklarından, hiç bir köylü kendisinde feodal beylere eşit olmak olanağını göremez. Bazı yazarlar, bu ayrılığı da biyoloji bilimine dayandırarak, köylülerin aşağı bir ırka, beylerin yüksek bir ırka mensup olduklarını, bundan ötürü, bu eşitsizliğin normal ve yararlı olduğunu ileri sürmektedirler. Bugünkü yansız bilim, biyolojiye dayandırılmak istenilen bu kuramların da temelsiz olduğunu kanıtlayarak, ırklar, cinsler ve uluslar arasındaki eşitsizlikler gibi kastlar ve sınıflar arasındaki eşitsizliklerin de organik kalıtımla hiç bir ilgisi olmadığını ortaya koydu.

O halde bu eşitsizlikleri nasıl açıklayabileceğiz? Bu sorunun cevabını bize bugünkü sosyoloji bilimi veriyor.

Sosyoloji bize objektif kanıtlarla ispatlayarak gösteriyor ki her toplum, kamusal vicdanın etkisiyle bütün zümreleri ve hatta bütün eşyayı mistik bir sınıflandırma içine alarak bir dereceler sırası meydana getirir. Örneğin, eski Yunanlılar, Romalılar ve bugünkü Çinliler, kendilerinin dışında olan toplumlara «barbar» adını verdikleri gibi, eski Araplar da Arap olmayanlara «acem» adını vermişlerdir. Eski Türkler de, Türkçe konuşmayan kavimlere «sümlim» ve Türk töresine bağlı olmayan kavimlere «tat» adını verirlerdi. Irklar arasındaki bu eşitsizliğin kaynağı, aslında dinden doğan bu kamusal değer yargularından ileri gelmiştir.

Erkek cinsi ile kadın cinsini birbirinden ayıran etken de, yine dinsel değer yargılarıdır. Örneğin, Çinlilerde maddî ve manevî bütün eşya, «yang» ve «yen» adları ile iki büyük bölüme ayrılmıştır. Gündüz, nur, iyilik gibi uğurlu şeyler «yang» sınıfına, karanlık, fenalık gibi uğursuz şeyler de «yen» sınıfına sokulmuşlardır. Fakat sınıflandırmanın tam olması için erkekle kadının da bu iki kadroya yerleştirilmesi gerektiğinden erkek «yang» sınıfına ve kadın ise «yen» sınıfına sokularak, erkekle kadın arasında korkunç bir eşitsizlik meydana getirilmiştir. Çin'de kadınların hukuk yönünden erkekten çok aşağı bir yerde bulunmaları, işte bu dinsel sınıflandırmanın sonuçlarıdır.

Eski Türklerde de «yang» ve «yen» tasnifine benzer bir «ak» ve «kara» sınıflandırması vardı. Türkçede «ak» yang'ım ve «kara» ise yen'in karşılıklarıdır. Fakat, eski Türkler, erkekle kadın bu sınıflandırmaya sokmadılar. Eski Türkler, ulusal hars gereği olarak, kendilerine özgü başka bir sınıflandırma daha buldular. Bu sınıflandırma maddî ve manevî bütün eşyanın «sağ» ve «sol» adlarıyla iki eşit bölüme ayrılmasıdır. «Yang» ile «yen» birbirine karşıt ve çatışan şeyleri ayırdığı halde, «sağ» ve «sol» sınıflandırması da birbirinin gereği ve tamamlayıcısı olan şeyleri gösteriyordu. Örneğin «kadın» sol sınıfına, «erkek» sağ sınıfına sokulmuştu. Türk İli'nin sağ kolu sol koluna nasıl eşit ise, erkek sınıfı da kadın sınıfına öylece eşit idi. İşte eski Türk toplumunda erkekle kadın arasındaki hukuk eşitliği de dinsel bir nitelikte

bulunan «sağ-sol» sınıflamasının bir sonucundan başka bir şey değildir.

Eski Türklerde kastlar da «ak» ve «kara» sınıflandırmasından doğmuştu. Fakat, bu «ak-kara» sınıflaması Çinlilerin «yang-yen» sınıflaması gibi kesin değildi. Bir ulus yenilgiye ve esirliğe düşünce kendi isteğiyle «kara» adını alırdı. Çünkü, bu ad ona her zaman yıkım içinde bulunduğunu ve kurtulmaya çalışması gerektiğini hatırlatırdı. O ulus, ne zaman bağımsızlık ve özgürlüğüne yeniden kavuşursa, tekrar «ak» adını alırdı. Örneğin, Mahmut Kaşgarî'ye göre, «Bulak» Türkleri bir zaman Kıpçaklara esir olmuşlar ve «Kara Bulak» adını almışlardır. Bir süre sonra özgürlük ve bağımsızlıklarını geri alınca, adlarını «Ak Bulak» biçiminde değiştirmişlerdir. Yenik düşen hanların «Kara Han» adını almaları da geçiciydi. Bunlar da düşmandan öçlerini aldıktan sonra, artık gereksiz kalan bu adı bırakırlardı.

Bundan başka, eski Türklerde, «Kara Kemikler»den olan bir kişi, büyük bir hizmet yapınca, «Tarhan» rütbesini alarak «Ak Kemikler» sınıfına geçebilirdi. Eski Türk mitolojisinde önemli bir rolü olan «Doğal Aşk Gecesi»nde, «Altun Işık»m bir görünmesi, «Ak Kemik» ve hatta «Kara Kemik» sınıfından olan birini «Altun Kemik» sınıfına çıkarabilirdi.

Görülüyor ki eski Türklerde toplumun dinsel görüşleri, birinden ötekine geçilmesi mümkün olmayan gerçek kastları oluşturmamıştı. Başka toplumlarda ise, kastları oluşturan doğrudan doğruya dinsel inançlardı, yani toplumun kendisiydi.

O halde ırklar, uluslar ve cinsler arasındaki eşitsizlikler gibi, kastlar ve sınıflar arasındaki eşitsizlikleri ortadan kaldıracak etken de, yine ancak toplumların kamusal görüşleridir. Çünkü, ancak bir şeyi yapan o şeyi bozabilir. Eğer o ayrılıkları vücuda getiren yaşamsal gelişme olsaydı, bir gün onları değiştiremeyecektik. «Yaşamsal yasalar böyle gerektiriyor» diyerek o eşitsizlikleri kabul etmek zorunda kalacaktık. Zira, yaşamsal gelişmeyi geri döndürmek elimizde değildir. Bugün, bir kadını erkek yapmak, bir sürüngenini kuş haline sokmak nasıl olanaksızsa, organik kalıtıma dayanan ayrılıkları değiştirmek de o denli olanaksız olacaktır. Fakat, çok şükür ki, bu ayrılıkları meydana getiren organik kalıtlar ve organik teşekküller değildir. Biz, bugün bir zen-

cinin ne rengini, ne de kemiklerinin biçimini değiştirebiliriz. Zira, bu özellikleri meydana getiren organik bir gelişmedir. Fakat, zencilerin hukuka ve ahlâka değgin görüşlerini değiştirebiliriz. Onlara da eşitlik, özgürlük ülkülerini telkin edebiliriz. Demek ki toplumun meydana getirdiği ayrılıkları, yine toplum yok edebilir.

V

Ulusların Sevişmesi

Bazı emperyalist yazarlar Darwin'in «Yaşamak için savaşım» varsayımını, toplumsal yaşama uygulayarak, uluslar arasında da, böyle bir yasanın yürürlükte olduğunu ileri sürmüşlerdir. Örneğin, Alman müelliflerinden General von Bernhardi «İngiltere, Almanya'nın Uydusu» adlı yapıtında şöyle yazıyor: «Doğanın herhangi alanına bakarsak, gelişimin en temelli yasasının savaş olduğunu görürüz. Geçmiş yüzyıllarda bilinen bu gerçek, son zamanlarda Charles Darwin tarafından inandırıcı bir biçimde kanıtlandı. Bu müellif meydana koydu ki doğa, varlık içinde savaşım ve en güçlünün hakkı yasalarıyla yönetilmektedir ve bu savaşım, görünüşteki sertliği içinde, güçsüzleri ve zararlı varlıkları ortadan kaldırarak, ayıklanma meydana getirmektedir.»

Eğer bu gibi yazarların sandıkları gibi, uluslar arasında her vakit bir düşmanlık ve savaş hali doğal bir yasa olarak var ise, halkçılık ülküsünün bir gerçek olabilmesine artık olanak yok demektir. Çünkü, halkçılık ülküsünün bir ilkesi de, emperyalizmin ve bundan doğan savaşın yeryüzünden kalkması ve ulusların kardeş gibi birbiriyle sevişmesi ve yardımlaşmasıdır. Arap ozanlarından Mütenebbi bir şiirinde:

Mesaibi kavmun inde kavmin fevaidün

diyor ki «Bir kavmin yıkımları, başka kavim için yararları gerektirir» anlamındadır. Eğer toplumsal gerçek bu dizedeki yargıdan ibaretse, halkçılığa olanak kalabilir mi? Halkçılık, esirliği, köleliği, feodalizmi, emperyalizmi, zorbalığı, şovenizmi, bağınazlığı, özetle özgürlük ve eşitliğe aykırı ne kadar kurum varsa hepsini ortadan kaldırmaya çalışan bir ülküdür. Bu ülkünün meydana gelebilmesi için, doğal olarak ulusların birbirine dost olması şarttır. Eğer Darwin kuramı sosyoloji

alanında da geçerli bir yasa ise, eğer Mütenebbi'nin dediği gibi, bir ulusun yıkımları öteki uluslar için yararları gerektiriyorsa, artık emperyalizmin ve öbür esirlik biçimlerinin ortadan kalkmasına olanak düşünülebilir mi?

Bu sorunu araştırmak için önce biyoloji bilimine başvuralım: Hayvanlar ve bitkiler dünyasında yaşamak için savaşım kuramı, gerçekten tam olarak kanıtlanmış bir doğa yasası niteliğinde midir? Darwin'in en büyük savunucusu olan Huxley'e göre, türlerin ortaya çıkışını açıklayacak en ussal varsayım Darwin'in «Hayat için savaşım ve ayıklanma» kuramıdır. Fakat, bu kuram asla bir doğa yasası niteliğine sahip değildir; yalnız, bir sınıf olayları açıklayabilen ussal bir varsayımdan ibarettir. Başka biyolojistlerin, Darwinizm hakkındaki düşüncesi de, çoğunlukla Huxley'in düşüncesi gibidir.

Demek ki öncelikle Darwinizmi, biyoloji alanında bile doğal bir yasa saymak doğru olamıyor. Yalnız, türlerin doğması hakkında ortaya konulan varsayımların en akla uygunu sayılabiliyor. Bununla birlikte tutalım ki biyoloji alanında doğal bir yasa olduğu bütünüyle kanıtlanmış olsun! Böyle olsa bile sosyoloji alanında hiç bir uygulama yeri bulamaz. Çünkü, toplumsal hayatın yasaları ruhsal hayatın yasalarına uymadığı gibi, ruhsal hayatın yasaları da organik hayatın yasalarına uygun değildir. Hayat sözcüğünün ortak olduğuna bakıp da organik, ruhsal ve toplumsal hayatları birbirinin aynı saymak yanlıştır. Organik hayatın olayları bilinçsizdir. Organik olaylar uzayın içinde, ruhsal olaylar bilincin içinde, toplumsal olaylar da vicdanın içinde geçerler. Hayatsız olaylardan hayatlı olayların çıkması nasıl açıklanmaya muhtaçsa, bilinçsiz olaylardan bilinçli olayların doğması ve vicdansız olaylardan vicdanlı olayların oluşması da, aynı derecede açıklanmaya muhtaçtır. Hayat, bilinç, vicdan adlarını [taşıyan] bu üç gerçeğin kendi karşıtlarından doğmaları, şöyle açıklanıyor: Birtakım öğelerin birleşmesinden oluşan bir bütün, onu oluşturan parçalarda bulunmayan özelliklere sahip olabilir. Sözgelimi, «su» oksijen ile hidrojen gazlarının kimyasal bileşiminden meydana gelmiştir. «Su»da bulunan fiziksel ve kimyasal özellikler onu oluşturan «oksijen» ile «hidrojen»de yoktur. Hayatsız öğelerden hayatlı bir maddenin doğması da aynı biçimde olmuştur. «Protoplasma» hayatlı bir maddedir. Fakat bunu oluşturan «azot, karbon, hid-

rojen ve oksijen» öğelerinde hayata benzer hiç bir özellik yoktur.

Biyolojik olayların biresiminden «bilinç»in yani «bireysel ruh»un doğması da aynı biçimde olmuştur. Ruhsal olayların biresiminden «vicdan»ın yani «kamusal ruh»un meydana gelmesi de aynı biçimde açıklanmaktadır. Her biresim, her bileşim yeni ve özgün bir gerçek meydana getirmektedir. Bu gerçeklerden herbirisi, kendinden önce var olup bileşimine giren gerçekten daha bileşik ve bu nedenle de daha gelişmiştir. Örneğin, hayatlı madde, hayatsız maddeden daha bileşik ve bu nedenle de daha gelişmiştir. Bilinçli hayvanlar, bilinçsiz bitkilerden daha bileşik ve daha gelişmiştir. Vicdanlı insanlar da vicdansız hayvanlardan daha bileşik ve daha gelişmiştir.

İnsan, dünyaya geldiği zaman, vicdandan yoksundur, fakat bilinçten yoksun değildir. İnsan dinsel, aktöresel, estetik ilah.. vicdanları toplumsal hayattan alır. İnsanı insan yapan bir yandan vicdan sahibi olması, öbür yandan akıl sahibi bulunmasıdır. İnsanı hayvanlardan ayıran vicdanla akıldır. Vicdanla akıl, insana ruhsal bir özgürlük sağladığı gibi, toplumsal bir sorumluluk da yükler. Oysa hayvanlarda ne ruhsal bir özgürlük vardır, ne de toplumsal bir sorumluluk mevcuttur. Hayvan içgüdülerle yönetilir. Bilinçli otomatlardan ibarettir. İnsanı bu suretle hayvanlardan ayıran nedir? İnsanın toplumsal bir hayat yaşamasıdır. Toplumsal hayat, insanları özel harslara sahip kılarak, birbirine benzemez uluslar haline getirmiştir. Aynı uygarlığa mensup ulusların hars yönünden birbirinden ayrı olmaları, uluslararası bir işbölümü niteliğindedir. Her ulus, ayrı bir hars yaratarak uluslararası topluluğa sunar.

Birtakım dinsel, aktöresel, estetik çeşnilerin ve lezzetlerin toplamı olan her hars, başka ulusların da bakıp hoşlanacağı güzel bir çiçek bahçesi gibidir. Bu bahçelerden herbirinde biçimleri, renkleri, kokuları ötekilerinde bulunmayan eşsiz çiçekler vardır. Çiçek meraklıları başkalarının bahçelerinde bulunan nadide çiçekleri görmek ve koklamak istedikleri gibi, uluslar da birbirinin özgün harslarından zevk almak isterler. O halde bir ulusun yokolması, birçok güzellikleri içeren özgün bir harsın ortadan kalkması demektir. Örneğin, vaktiyle Alman ulusu varolmasaydı, Leibnitz'lerden,

Kant'lardan, Goethe'lerden, Schiller'lerden, Wagner'lerden bütün dünya hoşlanabilecek miydi? İngiliz, Fransız, İtalyan, Rus ulusları ve Türk, Arap, İran ve Efgan gibi Müslüman uluslar da bütün dünya için, birer güzel hars bahçesidir. Hint, Çin, Japon gibi uluslar da, özgün harislara sahip birer güzel maneviyat âleimidir.

Özel harisları bir yana bırakalım. Uluslar arasında ekonomik, bilimsel ve uygar dayanışmalar, değiş tokuşlar da yok mudur? O halde, uluslar birbirine aslında düşman değildir, aksine dostturlar. Ulusları birbirine düşman yapan bağınaz papazlarla, emperyalistler ve kapitalistlerdir. Bunlar ortadan çekilirlerse, uluslar birbirini kardeş gibi seveceklerdir.

VI

Yapay Eşitsizliklerin Kaldırılması ve Doğal Eşitsizliklerin Onların Yerine Konulması

İnsanlar arasındaki eşitsizlikleri inceleyiniz. Göreceksiniz ki bunların çoğu yapay eşitsizliklerdir, doğal eşitsizlikler değildirler. Bir esirin efendisine, bir yarıcının ağasına, bir işçinin patronuna, eğitim görmemiş bir cahilin bilgili bir kişiye eşit olmaması doğal eşitsizlikler midir? Yoksa, insanların yapay olarak ortaya koydukları esirlik, serflik, mülkiyet, miras gibi toplumsal kurumların sonuçları mıdır? Kuşkusuz bunlar doğal eşitsizlikler yani organik oluşmalardan ve doğuştan yeteneklerden meydana gelmiş ayrılıklar değildir. Eğer bu eşitsizlikler organik yeteneklere ve soydan gelen istidatlara dayanmış olsaydı, onları gidermek mümkün olmayacaktı. Fakat madem ki bu eşitsizlikleri meydana getiren toplumdur; onları gidermek gücü de toplumda olmak gerekir.

Halkçılığın en büyük görevi bu yapay eşitsizlikleri ortadan kaldırmaktır. İnsanlar dünyaya gelir gelmez eşit haklara sahip olmalıdırlar. Hiç bir çocuk, dünyaya esir olarak ya da serf olarak gelmemelidir. Hiç bir çocuk, hayatının ilk çağlarında sütsüz ya da bakımsız, ikinci döneminde okulsuz ve öğrenimsiz kalmamalıdır. Kimbilir yoksul çocuklar arasında ileride birer dâhi olmak yeteneğinde nice istidatlı kişiler var-

dır. İyi beslenmemek, öğrenim ve eğitim görmemek yüzünden, toplum bunların verimli dehâlarından yoksun kalıyor. Oysa zenginlerin çocukları arasında da yeteneksiz, aptal, tembel olanlar çoktur. Bunlar kuvvetli besinlerle beslenerek, düzenli okullarda öğrenim ve eğitim görerek toplumun yönetici sınıfları arasında önemli yerleri alıyorlar. Zeki bireyleri çiftçilik eden ve aptal bireyleri en önemli kurumların başına geçen bir toplum hiç uygarlıkta ve düzen içinde yükselir mi?

O halde, halkçılığın en temelli koşulu, çocukları eşit koşullar altında bulundurmak, beslenmelerine, öğretim ve eğitimlerine benzer özenleri göstererek her birinin özel istidatlarından toplumu yararlandırmaktır. Fakat bu amaca ulaşmak için, bolşevik, komünist ve hatta sadece kollektivist ve sosyalist olmaya gerek yoktur. İleride göreceğimiz gibi halkçılık, bireysel mülkiyet kuralını ortadan kaldırmadan bu sonuca erişebilir.

Burada şöyle bir karşı görüş ortaya konabilir: «Yapay eşitsizlikleri ortadan kaldırılabirsiniz, fakat bunlardan başka bir de doğal eşitsizlikler var, bunları da ortadan kaldırmak için elinizde bir güç var mıdır?»

Aslında, yapay eşitsizlikler ortadan kaldırılınca, doğal eşitsizlikler yine meydanda kalacaktır. Ve bu doğal eşitsizlik öğretim ve eğitim aracılığıyla bir ölçüde azaltılabilmekle birlikte, bütünüyle giderilmesi de olanaksızdır.

Fakat, toplumun görevi, yalnız kendi eseri olan eşitsizlikleri ortadan kaldırmaktır; toplumsal adalet, bütün bireylerin toplum tarafından aynı özenlere ve korunmalara erişmiş olması demektir. Toplum, yalnız kendi eylemlerinden sorumludur. Doğanın eşit olmayan insanlar meydana getirmek biçimindeki adaletsizliğinden sorumlu değildir. Bununla birlikte toplum, anadan doğma körleri, sağır ve dilsizleri iyileştirme ya da eğitim ve öğretim araçlarıyla, normal insanlara yaklaştırmaya çalışmıyor mu? Bir organı eksik olanlara yapay organ takmıyor mu? Bununla birlikte toplum doğal eşitsizliklere bütünüyle son vermek gücüne sahip değildir. Öyleyse, bir takım doğal eşitsizliklerin, halkçılık döneminde de mevcut kalması zorunludur.

Doğrusunu isterseniz halkçılığın amacı, körü körüne bir eşitçilik değildir. Gerçek eşitçilik, bütün bireylere aynı işle-

mi yapmak değildir. Çünkü, böyle bir davranış, gerçek adalete aykırıdır. Tam adalet, herkese lâıyık olduğu yeri vermektir. Topluma büyük hizmetleri geçen bir kişiyle, çok küçük bir hizmet yapan ya da işiormeye gücü yettiği halde tembellik nedeniyle hiç bir yararı dokunmayan başika bir kişiye toplum tarafından aynı değerin verilmesi, gerçek adalete uygun olabilir mi? Bir toplumun devamı ve yükselmesi, her bireye yaptığı hizmetle orantılı ödüller vermesine bağlıdır. Zorunlu olarak hiç bir işi göremeyen ktrmler ve sakatlar bu kuralın dışındadır. Çocuklar da henüz hizmet edecek bir yaşi gelmemişlerdir. Fakat toplum içinde yaşayan her birey mutlaka, toplum için yararlı bir biçimde herhangi bir işile uğraşmaya borçludur. Ve her bireyin toplumsal değerı, yaptığı toplumsal hizmetle ölçülmelidir.

Demek ki gerçek eşişlilik, her hizmete eşiş bedelini vermek demektir. Yoksa, aptal olarak yaratılmış ya da zgr iradesiyle tembelliği alışkanlık edinmiş olan bireylere, ancak en zeki ve en bilgili, en alışkan ve en özverili insanların lâıyık oldukları yerleri vermek değildir. şu kadar var ki, her birey çalışabilmek için toplumsal grlklerden eşiş derecede payını almış olmalıdır. Bir insan yavrusu dünyaya geldiği zaman bir hayvan yavrusu gibi yalnız doğanın bağışlarına kavuşmakla kalmaz. Toplumun  türlü nimetine de erişiş:

Bunlardan birincisi siyasal haklardır. Seçmek ve seçilmek hakları, kişilerin elinde onları en yüksek katlara kadar çıkarabilecek toplumsal glerdir.

İkincisi eğitimsel grlklerdir. Her ulusun içinde din, aktöre, güzel sanatlar, felsefe, bilim gibi şeylerden oluşmak üzere bir ulusal hars mevcuttur. Bu ulusal harstan nasip alanlar, toplum içinde yüksek bir yer elde ederler.

ncs ekonomik gereçler ve tekniklerdir. Bu gereçlerle tekniklere sahip olanlar, büyük servetleri kazanabilirler.

İşi te dünyaya gelen bütün insan yavruları, toplum tarafından bu üç bölüm toplumsal glerle aynı derecede donatılmalıdırlar. Bir sınıfa bunlardan birtakımını verip de, öbürlerine vermemek toplumsal uyumu bozar.

Sözgelimi, kızlarımıza yardımcı ve yüksek öğrenimleri vermekte tereddüt etmiyoruz. Bunlara Avrupa'nın, Amerika'nın ve Avustralya'nın birçok yerlerinde kadınların uygar ve

siyasal haklar bakımından erkeklere eşit bir dereceye ulaştıklarını öğretiyoruz. Sonra, bunları siyasal haklardan bütünüyle yoksun ve yurttaşlık haklarınca da erkekten çok aşağı bir derecede bırakıyoruz. Bu iki türlü davranış arasında büyük bir mantıksızlık yok mudur?

Yine örneğin, bütün köylüler gibi bir karış tarlası bile olmayan yarıcı ve çiftçi köylülere de ulusal meclise seçmek ve seçilmek gibi siyasal egemenlik haklarını vermişiz. Oysa tarlaları olmayan bu zavallılar bir köy ağasının esiridirler. Bazı yerlerde bunlar evlerini buldukları köyden başka köye taşımak hakkından bile yoksundurlar. Çünkü, köy ağası onları bitmez tükenmez bir borç ile süresiz olarak kendi köyüne bağlamıştır. Ekonomik yönden sıradan bir bireyin esiri olan bu yüz binlerce köylünün, siyasal yönden egemenlik haklarına sahip olmasından ne çıkar?

Toplumun görevi bu üç gücü birlikte olarak bireylerine dağıtmaktır.

Toplum, bireylerine bu nimetleri eşit olarak dağıttıktan sonradır ki onlara toplumsal hizmetleriyle orantılı işlemde bulunmak hakkına sahip olabilir. Bununla birlikte, insanlar arasında doğal eşitsizliklerin bulunması da, aslında zararlı değildir. Belki, tam tersine yararlıdır da. Bazı insanların el işlerine, bazılarının fikir işlerine, bazılarının da beğeni işlerine yetenekli olması, toplumsal işbölümünün oluşmasına yararlı bir hazırlık değil midir? Bir toplumda bütün bireyler ozan olsalar, o toplum yaşayabilir mi? Bir ulusun bütün vatandaşları yalnız el işlerine yetenekli olsa, o ulus düşünsel ve estetik alanlarda yükselebilir mi? Bütün bireyleri yalnız matematik bilimlere istidatlı olan bir kavim ulusal bir hars yapabilir mi?

Görülüyor ki doğal eşitsizlikler, zararlı değil, birçok durumlarda yararlıdır. Toplumsal eşitsizlikler de, eski çağlarda, yararlı roller oynamışlardır. Fakat, özellikle eşitlik ülküsünün egemen bulunduğu bu halkçılık çağında, artık toplumsal eşitsizliklerin sürüp gitmesi uygun görülemez. Doğal eşitsizlikler denildiği zaman bundan amaçlanan anlam «organik eşitsizlik»lerdir. Yapay eşitsizliklerden anlaşılan anlam da, toplumsal eşitsizliklerdir. Gerçi toplumsal eşitsizlikler de «toplum-

sal yönden-doğal» nedenlerin sonuçları olduğu için, «toplumsal yönden-doğal» bir niteliktedir. Fakat bunlar organik eşitsizliklere oranla, toplum tarafından kolayca değiştirilebileceği için halk tarafından «yapay» nitelikte görülmüşlerdir. Bu nedenle biz de bunlara yapay eşitsizlikler demekle bir sakınca görmedik.

Halkçılık çağı, toplumların siyasal gelişmede ulaştıkları en son ve en yüksek aşamadır. Bu aşamada toplumsal eşitsizliklerin giderilmesi en temel koşuldur. Fakat, toplumsal eşitsizliklerin giderilmesi, bütün insanların aynı yeteneklerle donatılması demek değildir. Toplumsal eşitsizliklerin giderilmesinden doğacak büyük bir yarar da, doğal eşitsizliklerin yani anadan doğuşla gelen yeteneklerin tümünden egemen olmasıdır. O halde halkçılığın amaçlarından biri de «yapay eşitsizliklerin kaldırılması ve doğal eşitsizliklerin onların yerine konulması»dır.

VII İnsanlar Özgürdürler

Geçen makalelerimizde biyoloji bilimine dayanarak insanlar arasında eşitliğin mümkün olmayacağına dair ileri sürülen savların temelsiz olduğunu ortaya koyduk. Şimdi de psikoloji bilimine dayanarak insanların özgür olmadıklarını ileri süren kuramcıların görüşlerini tartışacağız.

Bunlar diyorlar ki: «İnsanların siyasal özgürlüğe ve vicdan özgürlüğüne sahip olabilmeleri için, ilk önce ruhsal özgürlüğe sahip olmaları gerekir. Oysa, insanlar da öbür hayvanlar gibi ruhen esirdirler. İnsanlarda organizmalarından doğan birtakım duygular, istekler, heyecanlar vardır ki insanlar hiç bir vakit bunların zorbalığından kurtulamazlar. Örneğin açlık, susuzluk, uyku ihtiyacı, cinsel gereksinme gibi eğilimler insanların ruhunda birer zorlayan emredici gibidir. İnsanların bu iç zorbaların esirliği altında bulundukça, gerçekten özgür olmaları mümkün müdür?»

Bu yargılama ilk bakışta olgulara dayalı görünürse de, başka olgularla karşılaştırılınca, eksik bir tümevarımdan ibaret olduğu meydana çıkar. Gerçekte insan, açlık, susuzluk,

ilh. gibi bir takım organik zorlamaların etkisi altındadır. Fakat üç ay oruç tutanları, kırk gün çile çekenleri, intihar amacıyla aylarca yemek yemeyenleri görmüyor muyuz? Bu olguları gördükten sonra, artık «insanlar açlığın, susuzluğun tutsağdırlar» demeye nasıl dilimiz varabilir?

Geceleri hiç uyumayan bir köşeye çekilmiş dindarlar, hasta çocuklarını bekleyen anneler, geceleri çalışan işçilerle yürüyen kervancılar uyku baskınına üstünlük sağlamıyorlar mı?

Bekârlığını koruyan yaşlı kızlarla, dünya evine girmemiş erkekler az mı görülmüştür?

İsteklerine egemen olan bu insanlar gibi, heyecanlarına karşı egemen bulunan insanlar da vardır. Stoisyen feylesoflarda, dünyadan elini eteğini çeken Budistlerde, İbrahim Edhem gibi evliyalarda sekinetin yani heyecansızlığın en yüksek derecelerini görüyoruz.

Bu olgular gösteriyor ki, insanda organik eğilimlerden başka, toplumsal eğilimler de vardır. Bu toplumsal eğilimler «ülküler»le «kavram»lardır. İnsan, dinsel, aktöresel, estetik ülküleriyle organik düşkünlüklerini yenebilir. Ussal kavramlarıyla, iç dünyasına akla uygun bir yön verebilir. İşte insanın da bu iki türlü toplumsal eğilimler sayesinde isteklerine ve heyecanlarına buyruk ve egemen olmasın «irade» adı verilir.

İrade insanın arzu ettiği şeyi yapmaması ile ortaya çıkar. İnsanın arzu ettiği şeyi yapmamasına «olumsuz irade», arzu etmediği şeyi yapmasına [da] «olumlu irade» adlarını verebiliriz. Örneğin açken bir şey yememek olumsuz bir iradeyi, yaşamayı arzu ederken vatan aşkı ile savaşa gitmek olumlu bir iradeyi gösterir.

İrade, ya bir ülkünün, ya da bir kavramın organik eğilimlere üstünlüğüdür. Eğer irade, ülküden doğmuşsa ona «çoşkulu irade» diyebiliriz. Çünkü ülkülü insanlar isteklerine ve heyecanlarına hiç bir çaba harcamaksızın yalnız coşkuyla yani «enthousiasme» ile üstünlük elde ederler.

Eğer, aksine, ussal kavramlardan doğmuşsa, ona «çabalı irade» diyebiliriz. Çünkü, isteklerine ve heyecanlarına yalnız

ussal kavramları ile üstün gelenler, büyük bir çaba harcamaya mecburdurlar.

İnsandaki ruhsal özgürlüğün birinci aşaması olan «irade» bu suretle meydana gelir. Fakat, insan, bazen bir işi yapacağı zaman, iki ya da daha çok ülkünün etkisi altında da kalabilir. O zaman, bu ülkülerden hangisini ötekine üstün tutmak gerektiği hakkında ruhsal danışma yapmaya lüzum hasıl olur. Bu içten konuşma sonucunda bir ülkü ötekilere üstün tutulur ki bu duruma da «ihtiyâr» adı verilir. İşte, ruhsal özgürlüğün ikinci aşaması da bu ihtiyâr durumundan ibarettir.

«İrade» yalın olduğu halde, «ihtiyâr» bileşiktir. Çünkü ihtiyâr çeşitli ülkülerin yani değişik iradelerin çatışmasından çıkan sonucudur.

Tarihte gördüğümüz kahramanlardan bazıları irade sahibi, bazıları da ihtiyâr sahibidir. İrade sahipleri yalnız bir hedef görebilirler, yalnız bir amaç için çalışabilirler.

Son derece bileşik ve karmaşık olan gerçek, bire indirgeme kuralına bağlı olmadığından, bu gibilerin uğraşmaları çoğunlukla kısır kalmaya mahkûmdur. Çok kere de büyük zararlara neden olur.

İhtiyâr sahiplerine gelince, bunlar ilk önce bütün gerçekleri gözönüne alırlar. Sonra da bütün ülküleri ve bütün ussal kavramları karşılaştırarak, uzun yargılamaların ve düşünmelerin sonucundadır ki yapacakları işe karar verirler.

Görülüyor ki insanlarda «irade» ve «ihtiyâr» adlarıyla iki aşamalı bir ruhsal özgürlük vardır. İnsanı ruh bakımından özgür yapan, bir yandan ülküleri, öte yandan akla sahip olmasıdır. Ülküleri kavrayan ruhsal yetimize «vicdan» adı verilir. Demek ki insanı ruhsal özgürlüğe sahip kılan «vicdan» ile «akıl»dır. İnsan, toplumdan aldığı bu iki ruhsal yeti sayesinde ki ruhunun organik eğilimlerine üstün gelerek, organlarına karşı tamamiyle bağımsız bir duruma geçer.

Demek ki insan dünyaya gelirken, ruhsal bir özgürlük gücünü taşıyarak gelmez. Bu gücü, yaşadığı kamusal hayat

oranında kazandığı hars ve tehzib derecesinde toplumdan alır. O halde, insanın ruhsal özgürlüğü sonuna değin artabilir. İrade ve ihtiyâr yetileri sonuna değin kuvvetlenebilir. Büyük kahramanları ve dâhileri vücuda getiren, işte iç özgürlüğün bu yüksek dereceleridir.

Özetlersek, insanlar özgür oldukları halde doğmazlar ise de, özgürlüğe yetenekli olarak dünyaya gelirler. Toplum onlara önce, ruhsal bir özgürlük verir, sonra da, [onları] siyasal ve toplumsal özgürlüklere eriştirir.